ایران

• دوشنبه ۲۷ بهمن ۱۴۰۴
• ۲۷ شعبان ۱۴۴۷
• ۱۶ فوریه ۲۰۲۶
• سال سی‌ودوم
• شماره ۸۹۶۰
• ۱۶ صفحه
• قیمت در سراسر کشور: ۱۰۰۰۰ تومان

Iran Newspaper
ISSN1027-1449
Keytitle: IRAN (Tehran)
irannewspaper.ir

نگاهی به کارنامه زنده‌یاد عنایت‌الله بخشی

شمایل ضد قهرمان

عنایت‌الله بخشی همیشه بر این باور بود که بازیگری باید برگرفته از تجربه زندگی واقعی باشد. در مصاحبه‌هایی که از او منتشر شده تأکید می‌کرد که یک بازیگر باید از مردم و محیط پیرامونش الهام بگیرد؛ سوار اتوبوس شود، با آدم‌ها هم‌صحبت شود و دغدغه‌ها، شادی‌ها و دردهای آنان را در نقش‌هایش منعکس کند تا نقش برایش پوست، گوشت و استخوان پیدا کند.

۱۶

رئیس جمهوری با اشاره به ضرورت بررسی ابعاد حوادث دی ماه تأکید کرد

خوداصلاحی پیش از نقد دیگران

پزشکیان در جلسه هیأت دولت به وزیر اطلاعات دستور داد وضعیت برخی هنرمندان بازداشت‌شده را پیگیری و حل و فصل کند

۲

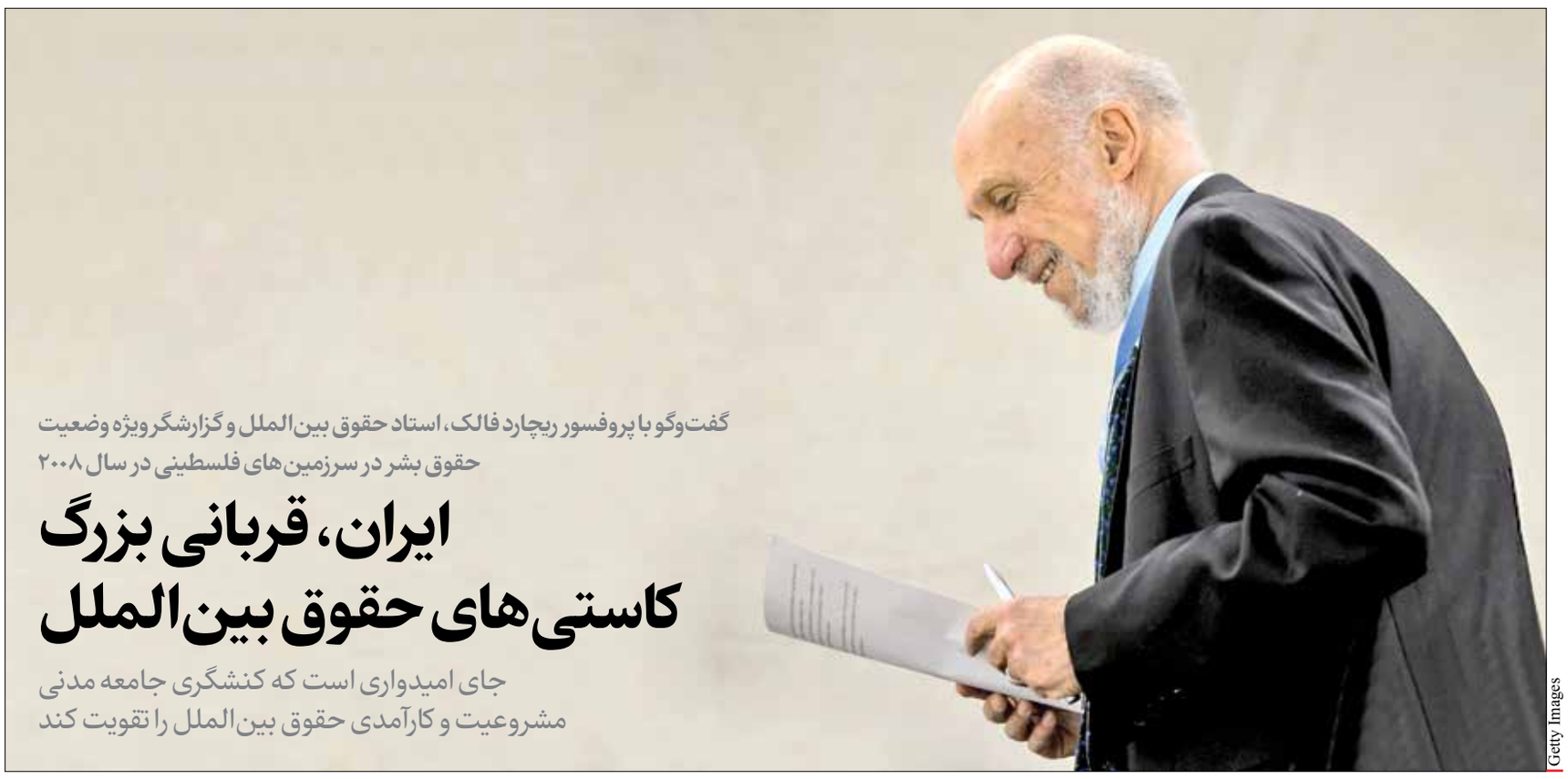

گفت‌وگو با پروفسور ریچارد فالک، استاد حقوق بین‌الملل و گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در سرزمین‌های فلسطینی در سال ۲۰۰۸

ایران، قربانی بزرگ کاستی‌های حقوق بین‌الملل

جای امیدواری است که کنشگری جامعه مدنی مشروعیت و کارآمدی حقوق بین‌الملل را تقویت کند

Getty Images

۱۲

در بررسی جدول منابع و مصارف یارانه‌ها تصویب شد

افزایش سهم کالابرگ متناسب با نرخ تورم

پیشنهاد حذف کالابرگ برای سه دهک بالایی با مخالفت نماینده دولت رأی نیاورد

۳

نگاهی به یک تجربه موفق برای بالابردن سهم کشاورزان از سود محصولات در کردستان و کرمانشاه

«روستابازار» از اشتغالزایی تا حذف واسطه‌ها

۱۳

هشدار راهبردی پکن به واشنگتن در کنفرانس امنیتی مونیخ

مقابل ایران احتیاط کنید

همراه با یادداشت تحلیلی
حامد وفایی استاد دانشگاه تهران و پژوهشگر مسائل چین

۴

جنگ ۱۲ روزه و مکانیزم ماشه، تجارت و ترانزیت را متوقف نکرد

۲ رکورد مبادلات خارجی پس از اسنپ‌بک

در ۱۰ ماهه امسال، صادرات غیرنفتی نسبت به مدت مشابه سال گذشته تغییر معناداری نداشته و در مقابل، واردات با کاهش قابل‌توجهی مواجه شده است. همین ترکیب باعث شده فشار بر تراز تجاری کاهش یابد و کسری آن حدود ۶ میلیارد دلار بهبود پیدا کند.

۷

فقه سیاسی
سند بنیادین

محسن اسماعیلی
معاون راهبردی
و امور مجلس رئیس جمهور

درس‌هایی از سیاست و حقوق در مکتب علامه نایینی (۱۳)

نوآوری نایینی در تقسیم‌بندی نظام‌های سیاسی و انواع حکمرانی

یکی از ابتکارهای جذاب نایینی در کتاب «تنبیهُ الأمَّة و تَنْزیهُ المِلَّة» را بی‌شک باید در نوع تقسیم‌بندی حکومت‌ها دانست. از گذشته‌های دور فیلسوفان سیاست کوشیده‌اند تا شکل حکومت و شیوه حکمرانی مطلوب از دیدگاه خویش را بیان کنند. از این رو، چاره‌ای جز اشاره به انواع نظام‌های سیاسی نداشته و گاه خواسته‌اند آنها را در قالب‌های علمی و منطقی جای دهند.

قدیمی‌ترین جلوه این کوشش‌ها را می‌توان در کتاب «جمهور»، اثر معروف افلاطون مشاهده کرد. افلاطون در این کتاب که بیش از دو هزار و سیصد سال از تاریخ تألیف آن می‌گذرد و البته هنوز هم دارای اهمیت خاص خویش است، «زیباترین نوع حکومت را حکومت استبدادی می‌شمارد»، و مناسب‌ترین حاکمان را فلاسفه. او می‌گوید: «مفاسد نوع بشر، هرگز نقصان نخواهد یافت مگر آنگاه که در شهرها فلاسفه پادشاه شوند یا آنان که هم‌اکنون عنوان پادشاهی و سلطنت دارند به راستی و جدّاً در سلک فلاسفه درآیند و نیروی سیاسی با حکمت تواماً در فرد واحد جمع شود.»

از همین‌جا معلوم می‌شود، برخلاف تصور عامه، «مقصود از نام این کتاب، نوع خاص حکومتی که ما جمهوری می‌نامیم، نیست. نام اصلی کتاب پولی تیا است که می‌تواند به حکومت یا جامعه ترجمه شود.»

پس از وی، باید از ارسطو نام برد که در کتاب نامدارش، «سیاست» مطالعات بیشتری درباره انواع نظام‌های سیاسی انجام داد. او نوشت: «همه پنداشته‌اند که دموکراسی و الیگارشی یک نوع بیشتر ندارد و این خطاست.» برای مثال، از پنج نوع دموکراسی یاد می‌کند و البته تأکید می‌کند: «پژوهنده‌ای که می‌خواهد بهترین شکل حکومت را بشناسد ناگزیر باید اول معین کند که (بهترین و) دلپذیرترین شیوه زندگی کدام است. زیرا تا هنگامی که این نکته روشن نشود، طبیعت حکومت کمال مطلوب نیز ناشناخته خواهد ماند و توقع چنان است که بهترین شیوه زندگی فقط در سایه بهترین شکل حکومت امکان یابد، مگر در موارد استثنایی.»

در هر حال، عده‌ای نظام‌های سیاسی را بر اساس تفاوت حاکمان تقسیم‌بندی کرده‌اند (آتوکراسی، آریستوکراسی و دموکراسی)؛ در حالی که عده‌ای دیگر آن را بر مبنای موقت یا دائمی بودن (جمهوری و پادشاهی) و گروه سومی بر پایه مذهب (دینی و غیر دینی) تقسیم کرده‌اند و مبانی دیگری نیز وجود دارد.

دکتر ابوالفضل قاضی در تحقیق مفصلی که در این باره داشته‌اند، تأیید کرده‌اند که سنخ‌بندی رژیم‌ها از ادوار باستان مرسوم بوده تا از این طریق شناخت انواع حکومت‌ها و آثار آنها آسان و انتخاب نوع مورد نظر ممکن شود. اما معیار طبقه‌بندی در هر یک از ادوار تاریخی، همراه با دگرگونی شرایط و کیفیات اجتماعی، سیاسی و فلسفی تغییر یافته است. پس، سنجش این طبقه‌بندی‌ها، خود می‌تواند معرف رابطه رژیم‌ها و ظرف اجتماعی آنان از یک‌سو و بینش رایج هر دوره از سوی دیگر تلقی شود. از نظر ایشان، کلیه طبقه‌بندی‌ها را در مسیر تکامل تاریخی آنان می‌توان در چهار مقوله کلی جای داد:

الف) طبقه‌بندی‌های کلاسیک با معیار قدرت یا آرایش قدرت
ب) طبقه‌بندی مارکسیستی با معیار نحوه مالکیت
ج) طبقه‌بندی‌های بعد از جنگ با معیار احزاب، وضع اقتصادی و توسعه
د) طبقه‌بندی اسلامی با معیار دین.

نوآوری دلنشین و جذابی که علامه نایینی در این باب داشته، گذر از همه این مبانی و معیارهاست. او همه انواع و اقسام حکومت‌ها را بر اساس نوع نگاه آنها به جایگاه و حقوق مردم به دو گونه کلی تقسیم‌بندی کرده است و دیگر هیچ! او پس از اشاره‌ای کوتاه به گریزناپذیر بودن حکومت، از هر نوع که باشد، اقسام حکومت یا به تعبیر خودشان «سلطنت» را در دو شکل منحصر دانسته و معتقد است که شق ثالثی وجود ندارد: «سلطنت تملیکیه» و «سلطنت ولایتیه». نیاز به توضیح نیست که «سلطنت» در کلام نایینی به معنای واژگانی آن، یعنی سلطه و حکمرانی به کار رفته است؛ نه به مفهوم مصطلح و سیاسی آن که پادشاهی باشد. مبنای این تقسیم انحصاری و دوگانه و نیز نامگذاری انواع حکمرانی، نوع نگاه حاکم به حکومت و مردم و مبنایی است که برای مشروعیت خویش قائل است؛ اینکه آیا حاکم خود را مالک حکومت و مردم را مملوک خویش می‌داند یا مردم را صاحبان اصلی قدرت و خود را تنها امانتدار و خادم آنان می‌شمارد؟! آیا خود را صاحب حق و فعال مایشاء و بی‌نیاز از پاسخگویی می‌بیند یا مردم را ولی‌نعمت و واجد حق مطالبه و پرسشگری می‌شمارد؟

در نوع اول، حاکم، هر که هست و با هر شیوه‌ای که به قدرت رسیده است، مردم و کشورشان را «مال» خویش می‌پندارد و به همین سبب خود را مجاز به هرگونه تصرفی در آنان می‌بیند؛ درست همانند اختیاری که در مورد سایر اموال خویش دارد و همان‌گونه که نیازی به پاسخگویی درباره چگونگی تصرف در خانه و مرکب و پول و پوشش شخصی خویش ندارد، الزامی به ارائه دلیل برای تصمیم‌ها و اقدام‌های عمومی خود نیز احساس نمی‌کند. شهروندان در نگاه او همچون بردگان و بلکه حیوان‌هایی هستند که باید در خدمت خواست و اراده او بوده و اطاعت محض کنند.

اما در نوع دوم، اساساً مالکیت و قاهریتی احساس نمی‌شود تا نوبت به این حرف‌ها برسد. حاکم، مردم را صاحبان اصلی حق و خود را امانتدار و خادم آنان می‌بیند که نباید جز به ادای وظیفه در حدود و به شکلی که آنان خواسته‌اند، بیندیشد و حساب کار خویش را نیز باید به آنان پس دهد.

نایینی در توضیح این دو مبنای نظری برای حکمرانی می‌گوید: «اول آنکه، مانند آحاد مالکین نسبت به اموال شخصیه خود با مملکت و اهلش معامله فرماید، مملکت را بِما فیها مال خود انگارد و اهلش را مانند عبید و اِماء، بلکه اغنام و احشام، برای مُرادات و درک شهواتش مسخر و مخلوق پندارد... و دوم آنکه، مقام مالکیت و قاهریت و فاعلیتِ ما یشاء و حاکمیتِ ما یرید اصلاً در بین نباشد. اساس سلطنت فقط بر اقامه همان وظایف و مصالح نوعیه متوقّفه بر وجود سلطنت مبتنی و استیلای سلطان به همان اندازه محدود و تصرفش به عدم تجاوز از آن حدّ، مقید و مشروط باشد.»

در این دیدگاه ویژه از ریخت‌شناسی نظام‌های سیاسی، مردم و حقوق آنان از اصالت و محوریت برخوردار است و بقیه امور جنبه فرعی دارد. نایینی که افتخار ابداع این تقسیم‌بندی را با خود دارد، در ادامه اثبات می‌کند که نظام اسلامی از نوع دوم است؛ و جمهوریت واقعی جز در سایه اسلامیت حقیقی دست‌یافتنی نیست.

با همین تحلیل است که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، اعتقاد به تشکیل حکومت اسلامی بر پایه ولایت در مقابل استبداد را از ارکان اندیشه سیاسی علامه نایینی خواندند و افزودند: بر اساس اندیشه سیاسی مرحوم نایینی، حکومت و همه مسئولان آن باید تحت نظارت ملی و پاسخگو باشند که لازمه آن تشکیل مجلس مبعوثان با برگزاری انتخابات به منظور نظارت و قانونگذاری است و چهارچوب مورد نظر او را به تعبیر امروزی همان «جمهوری اسلامی» خواندند.

چهل و هفتمین سالگرد تحقق این آرمان مقدس گرامی باد.

خبر

یادبود جانباختگان ناآرامی‌های اخیر ۲۸ و ۲۹ بهمن برگزار می‌شود

مصلای تهران و حرم امام رضا(ع)، میزبان مراسم چهلم جانباختگان

معاون فرهنگی و اجتماعی معاون اول رئیس‌جمهور از برنامه‌ریزی برای برگزاری مراسم چهلم جانباختگان ناآرامی‌های اخیر در دو مکان مصلای تهران و حرم امام رضا(ع) خبر داد.

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دولت، سید ضیا هاشمی با بیان اینکه دی‌ماه امسال رخداد تلخی برای کشور رقم خورد، گفت: «سوگواری ملت ایران برای جانباختگان، از جمله مظلومانی که به دلیل اقدامات نادرست جان خود را از دست دادند، یادآور اهمیت استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی برای تقویت هویت جمعی و سرمایه اجتماعی است. به همین منظور مقرر شد مراسم چهلم همه جانباختگان حوادث دی‌ماه در مصلای تهران و حرم امام رضا(ع) برگزار شود.» پیش از این معاون اطلاع‌رسانی دفتر معاون اول رئیس‌جمهور هم با اعلام اینکه دولت و نظام عزادار جانباختگان حوادث اخیر هستند، خبر داده بود که با تصمیم ستاد بررسی حوادث دی‌ماه به ریاست محمدرضا عارف، مراسم چهلم جانباختگان در سراسر کشور برگزار خواهد شد.

همچنین در جلسه دیروز هیأت دولت، سیدعباس صالحی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی گزارشی از برنامه‌های برگزاری مراسم چهلم جانباختگان به‌صورت ملی در مصلای تهران و مشهد و نیز برگزاری مراسم در تمامی استان‌ها ارائه کرد.

روز گذشته شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی هم از برگزاری مراسم چهلم شهدا و جانباختگان در روزهای ۲۸ و ۲۹ بهمن خبر داد. به گزارش ایرنا و بر اساس اطلاعیه این شورا، این مراسم در مساجد، بقاع متبرکه و حسینیه‌های سراسر کشور برگزار خواهد شد.

در بخشی از اطلاعیه شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی آمده است: از مردم شریف، خانواده‌های معظم شهدا، جوانان مؤمن و انقلابی، فعالان اجتماعی و تمامی دلسوزان ایران اسلامی دعوت می‌نماید با حضور در این آیین معنوی و ملی، با تکریم مقام شامخ شهیدان و همدردی با خانواده‌های آنان، پیام روشن همبستگی اجتماعی، انسجام ملی و اتحاد مقدس در برابر طرح‌های بی‌ثبات‌سازی دشمنان را به نمایش گذارند. بی‌تردید، مشارکت گسترده شما در این مراسم، استمرار سرمایه اجتماعی و اراده جمعی است که امنیت پایدار کشور را تضمین کرده و هرگونه توطئه آشوب‌طلبانه را ناکام خواهد گذاشت.

فاطمه مهاجرانی خبرداد

دولت پیگیر تعیین تکلیف وضعیت دانش‌آموزان بازداشتی

سخنگوی دولت با اشاره به اقدامات حمایتی برای دانش‌آموزان در پی اعتراضات اخیر، از راه‌اندازی خطوط مدیریت بحران و اعزام تیم‌های روان‌شناسی به مدارس خبر داد.

فاطمه مهاجرانی در گفت‌وگو با ایلنا، درباره اینکه در اعتراضات اخیر کودکان زیر سن قانونی و دانش‌آموزان بازداشت شدند و حتی عده‌ای مدعی‌اند در برخی از موارد اتهام لیدری به آنها وارد شده است، دولت بویژه وزارت آموزش و پرورش و دادگستری چه پیگیری‌هایی در این خصوص داشته است، عنوان کرد: «دولت تأکید دارد که حقوق افراد زیر ۱۸ سال طبق قانون آیین دادرسی اطفال رعایت شود.» سخنگوی دولت تأکید کرد: «بر همین اساس جلسه مشترکی میان وزارت دادگستری، آموزش و پرورش و معاونت حقوقی ریاست‌جمهوری تشکیل شده تا وضعیت تمامی افراد زیر سن قانونی را به‌صورت موردی بررسی کنند.»

وی با بیان اینکه همچنین خدمات مشاوره و حمایت حقوقی برای خانواده‌ها فراهم شده است، عنوان کرد: «برهمین اساس دولت با همکاری وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی، برنامه‌های مدونی برای ارائه خدمات روان‌شناسی و مشاوره به دانش‌آموزان و خانواده‌های آسیب دیده طراحی کرده است.» مهاجرانی بیان کرد: «ایجاد خطوط مدیریت بحران، اعزام تیم‌های روان‌شناختی به مدارس و برگزاری کارگاه‌های آموزشی بخشی از این اقدامات است.»